

A Székely Nemzeti Múzeumban őrzött zászlók állapotfelmérése

Kiss Hédy

A sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum zászló-gyűjteményéről és annak állapotfelméréséről, összefoglaló közlemény idáig nem jelent meg. Történetes-kutatók, helytörténészek, Cserey Zoltán, Kónya Ádám és mások, dolgozataikban vagy írásaikban esetenként röviden jelzik egyes zászlóknak a történelmi helyzetekben betöltött szerepét, de ezek az alkalmi hivatkozások nem helyettesítik a hiányzó összefoglaló munkát.

A tanulmányban elsősorban a zászlók állapotának igen fontos és kényes szemszögéből nyúlunk e kérdéskörhöz. Elsősorban azért, mert ezek a tárgyak többnyire természetes alapanyagú textilből készültek, ami, az összetevő szerves anyagok jellegzetessége miatt, igen érzékeny a környezeti paraméterek változásaira. Gondolunk itt elsősorban a fény, a hőmérséklet és a páratartalom állandóan ingadozó mutatóira. Ezeken kívül a por, a vegyszerek (festékek, rovarirtó- és konzerváló szerek), a kórokozók jelenléte (penészgombák, rovarok és más élőlények) is igencsak megviselik és pusztítják a régi textilek állagát és természetes tartását. Másodsorban azért, mert több esetben bebizonyosodott, hogy a textiltárgyak viselésének, tartásának, kezelésének és értékelésének módjaitól érdekelt emberek, a legtöbb esetben eltúriák és elnézik, sőt természetesnek tartják, azok esendő, vagy lepusztult állapotát, a köz- vagy magángyűjteményekbe kerülésük előtti időkben de, sajnos gyakran, ez után is. Erre az állapotra leginkább jellemzőek a gyűrődések, szakadások, hiányzó részek, piszokfoltok, nem szakszerű javítások, foltozások stb. Ez a hozzáállás okozta, többek között, és okozza ma is, a sok érdekes és értékes textiltárgy, említésre méltó textilművészeti hagyaték végleges eltűnését.

A textilek sorsa a gyűjteményekben sem könnyű, hiszen a több típusú műtárgy között, fontossági sorrendben, koránt sem az elsők között említik őket, és ennek megfelelően foglalkoznak velük. Ebből eredően, általában, sem a tárolási, sem a kiállítási helyük nem a megelőző konzerválási előírások általánosan elfogadott szabályai szerint van berendezve. A kezelésük, nemkülönben, nem az előírás, hanem inkább a mindennapok szokásaiból átvett sémák szerint történik. Pedig a tudatlanságból vagy nemtörődömségből méltatlanul mellőzött textilek, használati tárgyak, ruházati cikkek, kelmék, dekoratív elemek, zászlók stb. egyediek lehetnek, tudományos, helytörténeti, készítés-technikai, esztétikai, kulturális, dokumentum és még sok más, hasznos, információ hordozói, akár csak a többi, jobban megbecsült, műtárgy. A műtárgyak pedig megkülönböztetett figyelmet, szaktudást, megbecsülést,

méltatást, elismerést, szeretetet érdemelnek, és élveznek, szerte a világon, ahol erre kellő figyelmet fordítanak.

A Székely Nemzeti Múzeum, a rá jellemző múzeum-szervezési, üzemeltetési és vezetési terv részeként, a zászlók, és általában az ott őrzött műtárgyak, állománymegőrzésére mind nagyobb gondot fordít. A szakemberek bevonásával az arra „megérett” zászlók és más textilek restaurálását, konzerválását, tárolási helyzetük és helyük európai normák szerinti megvalósítását kezdeményezik. Ehhez elengedhetetlen a zászlók tárgyleírása és jelenlegi állapotának az ismerete. Megkíséreljük, tehát a zászlók bemutatását, a rajtuk fellelhető jelek, feliratok, képek, szimbólumok feltárásával, a textilművészeti és technikai jellegzetességek leírásával, hangsúlyozva azokat az anyagi és esztétikai veszteségeket, amelyeket ezek az egyedi és megismételhetetlen darabok elszenvedtek az idők folyamán. Elsőként teszünk javaslatot a Sepsiszentgyörgyön őrzött zászlók megmentésére, konzerválására, restaurálására, esetenként tisztítására. Ezzel kapcsolatban fontosnak tartjuk ismét megemlíteni a műtárgyak és a környezetük közötti szerves kapcsolatot s ennek a meghatározó szerepét, történjen az a raktározási vagy a kiállítási helyen, aminek eredményeként a műtárgyak, esetünkben a zászlók, több nemzedék dicsőségére vagy az enyészett tárgyaivá válhatnak.

A zászlók bemutatása

1. Forradalmi lobogó.

Leltári száma 1887

(előző száma 47/ 1919, egy pecséten olvasható)

Leírása: Egy lapos, egyoldalas zászló. Három részből áll. Ezek színe piros, fehér, zöld. (1–7. kép.) Anyaga hernyóselyem. Feltehetően a sepsiszentgyörgyi városi tanács zászlója volt 1848–49-ben. A színsávok lengő végükön elhegyesednek, méretüket illetően majdnem egyformák: a piros 133 cm hosszú (a csúcsig mérve) és 55 cm széles, a fehér 120 cm hosszú és 56 cm széles, a zöld pedig 122 cm hosszú és 58 cm széles. Eredetileg, bizonyára, azonos méretűek voltak. A zászlólap középmezőjében Magyarország koronás címere helyezkedik el, merőlegesen a színsávokra, mindháromból elfoglalva egy részt. A piros sávban felirat található, amelyet a zászlólap anyagainak felhasználásával, váltakozó, piros-fehér-zöld betűkel alakítottak ki: „S. (piros) SZ. (első betű fehér, a második zöld) GYÖRGY

1. kép. Forradalmi lobogó. (Ltsz.:1887).

2. kép.
A zöld anyagész csúcsa, részlet.

4. kép.
A piros anyagész
csúcsa, részlet.

3. kép. A fehér anyagész csúcsa, részlet.

5. kép. A zászló régi és új leltári száma.

VÁROS (első betű piros stb., ékezetek hiányoznak)”. A betűk nagysága 7 cm. Ugyancsak e sávban ábrázolták, anyagrávarrással, balról a sugaras Napot (piros), jobbról a Holdat (fehér) és három csillagot (ezüstsálas hímzés). Mindezek Háromszék címerjeleire utalnak. A fehér sávban a magyar koronás címer látható. Mindkettő ezüstös díszítőszalaggal van körvonalazva, gyöngyökkel és flitterrel díszítve. A korona felső része a piros sávba ér. A címerpajzs mérete 38×29 cm, a koronáé pedig, kereszttestől, kb. 26×29 cm. E központi ábrázolást oldalról két zöld levelű olajág öleli közre, ezeket pedig alsó szarv végükön piros-fehér-zöld masni fűzi egybe. A zöld sávba beleér a szalag, valamint az olajág. A Λ alakban lelógó szalagszárak jobb és bal oldalán aranszálas zsinórral varrott „18–48” forradalmi évszám van, 10 cm-es számokkal. A zászlólap lengő részeit méterre készített, 5 cm hosszú fémszálas – valamikor aranyozott – rojt díszíti. A három zászlócsúcs bojtból csak egy őrződött meg. Ez a piros sáv csúcsán található, 17 cm-es, és piros-fehér-zöld cérnából készült.

Tartozéka: Nincs.

Állapota: Anyaga elvékonyodott, nagyon szakadt, hiányos (betűékezetek, rojtok, bojtok, a hét napsugár, rúdja), száraz, repedezett, az eredeti hófehér hernyóselyem sárgásra színeződött, a színes részek miatt a széleken színeláfutásos, foltos, piszkos, meglévő rojtjai nagyon, szinte feketére, oxidáltak. A zászlólap anyagával ellentétben a címeres korona viszonylag jól megőrződött, színében és állapotában egyaránt, a piros pamut alátét miatt, de talán azért is, mert éveken át letakarva tartották. A betűselyem nem azonos minőségű, esetleg utólag pótolták. A lap anyagát helyenként foltozással erősítették meg, de szakszerűtlenül, semmilyen rendszert nem követve. Fiókban tárolják, a címeres koronát borító kartonlapra hajtogatott állapotban. Itt több zászlót tárolnak egymásra helyezve. Rúdja nincs. A zászlólapon található nyomok után ítélve levágták vagy letették a rúdról, talán akkor és az, aki a zászlót megmentette. Érdeemes lenne kutatni a zászló készítésének a körülményeire és módjára vonatkozó adatok után.

Javaslat: Restaurálni és konzerválni szükséges, utána semleges felületen, kiterítve kell tárolni. Természetes textillal letakarva ajánlatos óvni a portól, fénytől. Raktá-

6. kép. A címerpajzs körüli szakadások, foltok, részlet.

rozási helyén fertőtlenítést, rovarirtást kell végezni, valamint állandó hőmérsékletet (16–18°C) és páratartalmat (RH 44–52%) biztosítani. Állandó kiállítása nem javasolt, időszakosan fektetve, vagy enyhén dőlt állapotban, üvegszekrényben, UV fénytől védve lehet bemutatni. Ajánlatos kutatni a zászló készítésének helyét, idejét, célját, és módját, a tárgy sorsát, valamint az 1848-at követő utóéletére vonatkozó adatokat.

2. Sportzászló.

Múzeumi leltári száma nincs. Letétszáma 345/ 1948

A sportvetélkedők vándorzászlója a Székely Mikó Kollégium csapatának elnyert vándordíjaként 1905-ben került Sepsiszentgyörgyre, ahonnan tovább kellett volna vándoroljon, de ismeretlen oknál fogva ott maradt. Gróf Mikó Imre (1805–1876), annak idején 60.000 Ft-ot helyezett letétbe az iskolaalapítvány és az iskolaépület javára, amely 1859-től alapítványi református iskolaként működött az 1948-as államosításig. Ekkor helyezték múzeumi letétbe a zászlót.

Leírása: Kétlapos, kétoldalas, alábélelt, ripsz selyemkötésű, diagonál szövésű, tipizált zászló. (8–12. kép) Hossza 130,5 cm, szélessége 106,5 cm. Egyik szélére 7 db fémkarikát varrtak, amelyek a zászló rúdra erősítését szolgálták. Széleit 11 cm magas, piros-fehér-zöld farkasfog díszíti. „A” oldalának középmezőjét, egy 119,5×84 cm-nyi felületet, 3,5 cm-es tulipános dízhímzés keretez s amelyen szabályos közőkben körülhímzett piros és zöld díszkövek találhatók. Az „A” oldal felirata: „A MAGYAR TANULÓK / ORSZÁGOS TORNA VER-

7. kép. Magyarország kiscimere a forradalmi lobogón, részlet.

SENYÉNEK / VÁNDORDÍJA / 1901.” Az 5 cm magas betűket bordó alátét bársonyra hímezték. Jobb sarkában Magyarország koronás hímezt piros, fehér, zöld színű, csiszolt ékszerkövekkel valamint flitterekkel díszített címere foglal helyet. A címerpajzsot jobbról leveles és bogycsok olajág, balról pedig leveles és makkos tölgyfaág öleli. A hímezőcérnák színe: ezüst, arany, piros, zöld, barna. „B” oldalának felirata: „KÜZDJ ÉS BÍZVA BÍZZÁL!” A hímezés itt is aranyozott szállal készült és jelen vannak a piros és zöld díszkövek is. Bojtja csak egy van. Ennek alapját egy esztergályozott faváz képezi, amely kívülről kétféle aranyszállal fedett. Rojtjai sárga textilszálakból állnak, külső sorja aranyszálakból.

Tartozéka: Nincs.

Állapota: A zászlólap szerkezete, elsősorban a bélése miatt viszonylag jó megtartású. Csupán a sarkoknál észlelhető a textilanyag kopása. Kissé fakult és foltos. Hiányzik a rúdja, valamint egy bojtja.

Javaslat: Ajánlatos tisztítani, konzerválni, restaurálni, hiányzó részeit pótolni, sarkait megerősíteni. Mindenképpen javasolt a kiterített múzeumi tárolás, megfelelő hőmérsékletű és páratartalmú teremben, portól és a fénytől védve. Érdemes lenne kutatni a zászló történetét, hiszen a helyi történelem és sportmozgalom egyik jól megőrzött dokumentuma.

3. Sportzászló.

Múzeumi leltári száma nincs. Letétszáma 345/1948

Leírása: Ez a zászló is a Székely Mikó Kollégium letéteje. Kétlapos, kétoldalas, fehér pamut anyaggal alábélelt,

8. kép. A sportzászló „A” oldala. (Letétszáma: 345/1948)

9. kép. A sportzászló „B” oldala.

10. kép. Magyarország kiscímerének állapota, részlet.

11. kép. A zászlólap sarkán található kopás, rongálás, részlet.

ripsz selyemkötésű, gyári szövésű, tipizált zászló. (13–18. kép) Hossza 136,5 cm, szélessége 106 cm. Egyik szélére 7 db fémkarikát varrtak, amelyek a zászló rúdra erősítésére szolgáltak. A zászlólap három egyforma méretű, 35 cm széles, piros-fehér-zöld sávból áll. Széleit 4,5 cm-es rojt, lengő sarkait egy-egy 14 cm-es bojt díszíti. „A” oldalán egy 46×42 cm-es belső keretet alakítottak ki, búzavirágos, népies motívumú, aranyszálas hímzéssel. Ennek közepmezőjében, népies motívumú hímzéssel keretezve, kerek, feliratos medalion található: „SEPSISZENTGYÖRGYI / REFORMÁTUS / SZÉKELY MIKÓ-KOLLÉGIUM / 1908”. A felirat betűinek magassága 3 cm, kivéve a „Székely Mikó-Kollégium” sort, ahol a betűk 4 centiméteresek. A középmedalion jobb és bal oldalán fehér és ezüst cérnával népi motívum található. A hímzett kereten kívül, a zászlólap egész felületét tulipános a motívum díszíti. Itt a hímzőcérna színe mindig megegyezik az alapanyag színével (például: zöld a zöldön). „B” oldalán, mely készítés-technikailag ugyanolyan kivitelezésű, mint az „A” oldal a Székely Mikó Kollégium sajátos jelei találhatók. A közepmezőt egy, pajzsfő részén piros, pajzsláb részén kék, címerpajzs uralja. Ennek belső udvarában, a pajzserék határvonalán, balról, aranyszállal a Napot, jobbról pedig, ezüstszállal a Holdat hímezték. A címerpajzs felett

12. kép. A sportzászló bojtjának szerkezete.

aranyhímzéssel készített tölgyfaág koszorú, alatta pedig szalagot jelző hímzés, amelynek felirata: „Legyen világság”. A zászlólap bal alsó sarkában három nagy „E” betűs szimbólum található, díszhímzéses körkeretben. A hímzőcérnák színe: fehér, ezüst, arany, zöld, piros.

Tartozéka: Nincs.

Állapota: A zászlólap szerkezete számos helyen megromlott. Fakult, foltos, szakadozott, hasadásos, kissé piszkos. Rúdjja hiányzik.

Javaslat: Tisztítása, konzerválása, restaurálása ajánlott. Mindenképpen javasolt a múzeumi tárolása, kiterítve, megfelelő hőmérsékletű és páratartalmú tárolóban, portól és a fénytől védve. Érdeemes lenne kutatni a zászló történetét, hiszen a helyi történelem és sportmozgalom egyik jól megőrződött dokumentuma.

4. Hadi zászló.

Leltári száma 1888.

Leírása: Kétlapos, kétoldalas, az I. Világháborúból származó zászló. (19–21. kép) Anyaga atlaszselyem. Alátétje ritka szövésű pamut. Felső, 63 cm széles sávja világos kék, alsó sávja sárga, 61 cm széles. Hossza 235 cm, szélessége 127 cm. Az „A” oldal felirata piros cérna hímzés: „SEPSISZENTGYÖRGY R.T. VÁROS KÖZÖNSÉGE / 1914. / A CS. KIR. 2. GYALOGEZRED 3-IK PÓTSZÁZADÁNAK”. A betűk magassága 6,5 cm. A sárga rész

13. kép. A sportzászló „A” oldala. (Letétszáma: 345/1948)

14. kép. Szakadások, kopások, a textil hiánya a zászlólap sarkán, részlet.

15. kép. A fehér sáv állapota, részlet.

16. kép. A „B” oldal középmezője, részlet.

17. kép. Hímzett népi motívum, részlet.

18. kép. A zászló bojtja.

19. kép. A hadi zászló, „A” oldala. (Ltsz.: 1888).

20. kép. A fehér anyag rész díszítése a „B” oldalon, részlet.

21. kép. A zászlólap sarka és bojtja, részlet.

felirata alatt – „1914 ÉV” – gyengén, festékkel felvitt felirata látható, akárcsak az „Y” betű mellett, amiből arra lehet következtetni, hogy a zászló feliratát első változatban kirajzolták, esetleg festették, majd utána hímeztek ki a betűket. A „B” oldal, három 41 cm-es, piros-fehér-zöld sávból áll. Ezek anyaga hernyóselyem. Felirata nincs. A zászlólap szabad széleit 3 cm-es fémszálas rojt, lengő sarkait egy-egy 20 cm-es textilbojt díszíti. Ezek alapját fából esztergályozott mértani formák képezik, amelyeket kétféle aranszállal fedtek be.

Tartozéka: Nincs.

Állapota: Fakult, foltos, anyaga több helyen meggyengült. Különösen a „B” oldalán szakadt, anyaghiányos, szétmálló állapotban van, leginkább a fehér sáv. Rúdja hiányzik. Összehajtogatva, szakszerűtlenül fiókban tárolt, más zászlók alatt.

Javaslat: Konzerválása és restaurálása szükséges. Ajánlatos kemény felületre kiterítve, védőhuzat alá elhelyezve tárolni, a textilek raktározására vonatkozó előírások betartásával, állandó hőmérséklet (16–18°C^o-ot) és páratartalom (RH 44–52%) biztosítása mellett. Állandó kiállítása nem ajánlott, időszakosan fektetve, vagy enyhén dőlt állapotban, üvegszekrényben, UV fénytől védve lehet bemutatni. Ajánlatos kutatni a zászló sorsát, készítésének helyét, pontos idejét, készítőjét, célját, esetleg módját, valamint az 1918-at követő utóéletére vonatkozó adatokat. A zászló színszerkezete valamint lapjának sérülései, amik arra utalnak, hogy rúdjáról levágták, vagy leszakították, különösen érdemessé teszik a kutatásra.

5. Ipartársulati zászló (kőműves-ács).

Leltári száma 1885.

(Régi száma, a fehér anyag részre varrva: 7938).

Leírása: Egylapos, egyoldalas, három csúcsos zászló. (22–25. kép) Három azonos méretű, 55 cm-es, piros-fehér-zöld sávból áll. Anyaga szimpla kötésű pamut. Hossza, a széleken, 177 cm, a csúcscsökben 143 cm. Szélessége 165 cm. Széleit fémes zsinórszegés keretezi. A zászlórúdra szögezve volt. A zászlólap középmezőjét, csak a fehér sávban, Magyarország kiscímere uralja (22,5×14 cm). Ez alatt keresztállásban kőműves kanál, kőműves kalapács, kancsó és függőn. Továbbá: szekerce, kis és nagy derékszög, harcsafűrész. E jellegzetes kőműves és ács szerszámokat két, alsó állású, zöld leveles ág öleli körül, amelyeknek az alsó szárvége keresztezi egymást. A korona és a címer kiképzéséhez ezüst díszítő fémszinórt és szalagot használtak. A címerpajzs részt a zászló háromszínű anyagából vett színes sávokból alkották meg. Itt piros, ezüst és zöld hímzőszálakat is alkalmaztak. A korona helyenként piros, fehér és zöld csiszolt kövekkel díszített.

Tartozéka: Nincs.

Állapota: Elszíneződött, fakult, foltos, piszkos. Anyaga több helyen meggyengült, főleg a sarki részek szakadozottak. Bojtjai (eredetileg 3 db volt) hiányoznak, rojtjai, akárcsak zsinórszegése erősen oxidáltak. Szakszerűt-

22. kép. Kőműves-ács ipartársulati zászló (Leltári száma 1885)

23. kép. A fehér anyagrész díszítése, részlet.

24. kép. Magyarország kisímerének állapota, részlet.

25. kép. Szakadások, foltok, gyűrődések, részlet.

lenül, összehajtogatva, fiókban tárolt, más zászlók alatt. Rúdja hiányzik.

Javaslat: Konzerválása és restaurálása szükséges. Ajánlatos kemény felületre kiterítve, védőhuzat alá elhelyezni, a textilek raktározására vonatkozó előírások betartásával és állandó hőmérsékletet (16–18°C-ot) és páratartalom (RH 44–52%) biztosításával. Állandó kiállítása nem ajánlott, időszakosan fektetve, vagy enyhén dőlt állapotban, üvegszekrényben, UV fénytől védve lehet bemutatni. Nem tipikus ipartársulati zászló. A nemzeti színek a zászló harci eseménnyel való kapcsolatára utalnak. Ajánlatos tehát kutatni a zászló sorsát, készítésének helyét, pontos idejét, célját, esetleg módját, készítőjére, valamint az eseményeket (1848–49?) követő utóéletére vonatkozó adatokat.

6. Céhzászló (tímár). Leltári száma 1886.

Leírása: Egylapos, egyoldalas, alábélelt, hernyóselyemből készült zászló. (26–30. kép) A céhtagok feltehetően az 1848–49-es forradalom ideje alatt használták. Piros (56 cm), fehér (58 cm) és zöld (54 cm) sávból áll. Három csúcsa van. Hossza a csúcsonnál 147 cm, a csúcsközökben 133 cm. Aranyszínű felirata sablon használatával készült: „SZ.GYÖRGYI TIMÁR CZÉ”. A betűk magassága 7 cm. Alatta felfelé ívelő írásvonalban: SZ. MÁRIA ISTEN ANYA MAGYARORSZÁG VÉ” (-DŐJE). A betűk magassága a nagyok esetében 6 cm, a kicsiknél 5 cm. A középmezőben piros bársonyra hímzett magyar korona látható. Ennek részeit ezüst zsinór, díszítőszalagok, fémberakások valamint piros, fehér, zöld üvegyöngyök teszük látványossá. A zászlólap szabad szélein 5 cm-es fémszálás rojtok találhatóak, a zászlócsúcsokon pedig fagombra erősítve háromszínű (most piszkosfehér, barnás-

26. kép. A tímár céh zászlója. (Ltsz.: 1886).

27. kép. A korona.

29. kép.
A zöld anyag rész állapota.

28. kép. A fehér anyag állapota, foltozott szalagos része, részlet.

30. kép.
A zászló bojtja.

zöld, feketés-sötétzöld, eredetileg valószínűleg piros- fehér-zöld), bolyhos textilbojtok függnek.

Tartozéka: Nincs.

Állapota: Nagyon rossz. Nem egy egész zászló! A zászlólapot láthatólag megrövidítették, selyem anyaga szakadt, töredezett, hasadozott, piszkos, nagyon fakult, foltos. A fehér sáv csúcsát két 8 cm-es széles piros-fehér-zöld szalagdarabbal kitoldották. Rúdja nincs. Tárolása szakszerűtlen.

Javaslat: Konzerválása és restaurálása szükséges. Ajánlatos kemény felületre kiterítve, védőhuzat alá elhelyezni, a textilek raktározására vonatkozó előírások betartásával és állandó hőmérsékletet (16–18C°-ot) és páratartalmat (RH 44–52%) biztosítani. Állandó kiállítása nem ajánlott, időszakosan fektetve, vagy enyhén dőlt állapotban, üvegszekrényben, UV fénytől védve lehet bemutatni. Nem tipikus céhzászló. A nemzeti színek a zászló harci eseménnyel való kapcsolatára utalnak. Ajánlatos tehát kutatni a zászló sorsát, készítésének helyét, pontos idejét, készítőjét, célját, esetleg használatának módját, valamint az 1848–1849-es forradalmat követő utóéletére vonatkozó adatokat.

7. Céhzászló (szabó).

Leltári száma 1884. (Régi száma 1739).

Leírása: A zászlót a sepsiszentgyörgyi szabó céh legényei, mint a Nemzetőrség tagjai, az 1848–49-es forradalom alatt használták. Egylapos, egyoldalas, három csúcsos, piros (48 cm), fehér (48 cm), zöld (48 cm) sávból kialakított zászló. (31–36. kép) Anyaga lenszövés, vászonkötés. Hossza, a zászlócsúcsnál 205 cm, a csúcsközben 169 cm, szélessége 144 cm. A zászlócsúcsok szélszegését 2 cm-es piros-fehér-zöld szalaggal oldották meg, amit visszahajtván varrtak oda. A zászlólap középmezőjét Magyarország koronás címere uralja (72 cm magas, 28 cm széles, a címerpajzs magassága 67 cm). Alatta felirat: „A S. SZ. Gyi. N. Szabó Cz. 1848”, amit nemzeti színű díszítőzsinórral varrtak ki. A koronát valamint a címerpajzsot a zászlólap anyagából vett darabkákból, továbbá vékony és vastag ezüstsálak és flitterek felhasználásával alakították ki.

Tartozéka: Nincs.

Állapota: Nagyon rossz, megviselt. Anyaga gyűrött, foltos, poros, erősen fakult, szakadozott, foltozott, helyenként lyukas. Rúdja, rojtja és bojtjai hiányoznak. Tárolása szakszerűtlen.

31. kép. A szabó céh zászlója. (Ltsz. 1884)

33. kép. A zöld anyagrészt sarkának állapota, részlet.

35. kép. A piros anyagrészt hiányos állapota, részlet.

32. kép. Magyarország kiscímerének állapota, részlet.

34. kép. A piros anyagrészt nemzeti színű szalag szegése, részlet.

36. kép. A hiányzó bojtok egyikének tartóhurka, részlet.

Javaslat: Konzerválása és restaurálása szükséges. Ajánlatos kemény felületre kiterítve, védőhuzat alá elhelyezni, a textilek raktározására vonatkozó előírások betartásával és állandó hőmérsékletet (16–18°C^o-ot) és páratartalmat (RH 44–52%) biztosítani. Állandó kiállítása nem ajánlott, időszakosan fektetve, vagy enyhén dőlt állapotban, üvegszekrényben, UV fénytől védve lehet bemutatni. Nem tipikus céhzászló. A nemzeti színek a zászló harci eseménnyel való kapcsolatára utalnak. Ajánlatos tehát kutatni a zászló sorsát, készítésének helyét, pontos idejét, készítőjét, célját, esetleg használatának módját, valamint az 1848–1849-es forradalmat követő utóéletére vonatkozó adatokat.

A felmérést összefoglalva elmondhatjuk, hogy az ismertett zászlók mindegyike mielőbbi restaurátori beavatkozást igényel, konzerválásra, restaurálásra szorul.

További károsodásuk megelőzése céljából tárolásuk addig is vízszintesen, kiterített állapotban, portól, erős megvilágítástól és UV fénytől védve, állandó pára és hőmérsékleti viszonyok között ajánlott.

A tanulmányban közölt fotókat a szerző készítette.

Kiss Hédy

textil művész és restaurátor
Országos textilrestaurátor szakértő
A Temesvári Bánát Múzeum munkatársa
300561 Temesvár, Románia
Str. Ofcea nr. 5
Tel: +40 (256) 202–394
Mobil: +40 (720) 311–758